

Vlaamse overheid

Afdeling Dierenwelzijn

Koning Albert II-laan 20 bus 8

1000 BRUSSEL

T 02 553 15 08

www.vlaanderen.be/dierenwelzijn

ADVIES 07/12/2022 - Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn

Dierenwelzijn in de intensieve veehouderij

Onderstaande tekst is bedoeld als een eerste aanzet tot een grondigere en diepgaandere visie op de toekomst van de veehouderij, meer bepaald beschouwd in het perspectief van het dierenwelzijn.

Wat is intensivering van veehouderij?

De productie van dierlijke producten is na de tweede wereldoorlog sterk gestegen. Vooral in de geïndustrialiseerde landen en regio's zoals Vlaanderen, ging deze productietoename gepaard met grote veranderingen in structuur en methoden van de veeteelt. Zo daalde het aantal bedrijven maar werden ze groter met meer dieren per bedrijf.

De intensivering van de veeteelt ging gepaard met veel dieren op een beperkte binnenoppervlakte met minder arbeidskrachten per dier. Daarnaast werd op basis van wetenschappelijke inzichten in verschillende disciplines veel aandacht besteed aan stalinrichting en klimatisatie. De zoektocht naar goedkope, hoogwaardige eiwitten voor de bevolking leidde tot het fokken met enkeldoel rassen, een steeds betere voederefficiëntie, een snellere groei en een hogere melk-, ei- en vleesproductie.

Deze betere productieresultaten ging echter gepaard met nadelige neveneffecten voor dieren¹ zoals o.a. onrendabele mannelijke dieren en toenemende gevoeligheid voor bepaalde ziekten en aandoeningen. Door de intensivering werd het dier een middel om efficiënt eiwitten te produceren. Dit leidde tot instrumentalisering van dieren, waarbij de erkenning als individuele voelende wezens met eigen behoeften vervaagde.

Dierenwelzijn in de intensieve veehouderij

In de loop van de voorbije decennia is de kijk op dierenwelzijn veranderd (zie Addendum). In de meeste recente visies moet worden gestreefd naar een positief welzijn en een dierwaardig leven. Niet enkel moeten

onaangename subjectieve ervaringen van dieren zoals frustratie, pijn en lijden vermeden worden, maar bovendien aandacht besteed worden aan positieve emoties en ervaringen die tot een betere levenskwaliteit leiden. Volgens de Eurobarometerⁱⁱ neemt de bezorgdheid voor de behandeling van dieren in de intensieve veehouderij toe.

De landbouwsector heeft in navolging van onder meer wetgeving, vragen uit de markt en eigen initiatief inspanningen geleverd om het dierenwelzijn van landbouwdieren te verbeteren (bijvoorbeeld vachtborstels, toenemend gebruik van omgevingsverrijking, verbod op klassieke batterijkooien bij leghennen, groepshuisvesting voor kalveren en drachtige zeugen, moderne ligbox- en vrijloopstallen). De handhaving van de overheid wordt eveneens versterkt door audits die de wettelijke en extralegale dierenwelzijnsvereisten controleren. Toch blijven er grote dierenwelzijnsproblemen bestaan in de moderne veehouderij:

Enkele voorbeelden in Vlaanderen zijn:

- Bijna 100% van de staarten bij varkens wordt nog routinematig gecoupeerd, hoewel dit door Europese regelgeving verboden is.
- 15% van de levend geboren biggen haalt de speenleeftijd nietⁱⁱⁱ.
- Ongeveer 30 % van het Vlaamse melkvee loopt matig of ernstig mank^{iv}.
- 26% van de melkkoeien op Vlaamse melkveebedrijven maakt minstens 1 maal per jaar een geval van klinische mastitis mee, waarvan bij 7% ernstig (ziek), 30% matig (bijvoorbeeld vlokken in de melk) en 63 % mild (uierafwijking)^v.
- Bij vleeskippen op Vlaamse bedrijven is 47% duidelijk kreupel heeft 22% ernstige hakdermatitis en 78% ernstige voetzoollaesies^{vi}.
- Bij vleeskippen aangevoerd in Belgische slachthuizen overleven 0,3% de pre-slachtfase niet (vangen/laden/transport) en lopen 1,9% van de dieren een vleugelbreuk op^{vii}.
- Bij leghennen gehuisvest in Vlaamse volièrebedrijven (zonder vrije uitloop) heeft 27,6% voetzooldermatitis en 82,5% een borstbeenbreuk.^{viii}
- Bij kalkoenen heeft 99% van de hennen en 90% van de hanen voetzoollaesies, 20% van de hennen en 73% van de hanen heeft minstens één borstblaar^{ix}.

In de nota 'De belangrijkste uitdagingen betreffende dierenwelzijn in de Vlaamse veehouderij' van ILVO-Dier worden de belangrijkste welzijnsproblemen bij kippen, varkens en rundvee gedetailleerd beschreven (probleem, oorzaken/risicofactoren, mate van voorkomen, initiatieven van sector en onderzoek)^x.

Toekomst van de landbouw

De Europese Commissie heeft met de Green Deal de ambitie om in 2050 's werelds eerste klimaat-neutrale continent te worden. Ook van de landbouwsector worden inspanningen vereist op het vlak van een duurzame productie.

De huidige conventionele veehouderij is ontwikkeld vanuit een economisch perspectief en er is gekeken naar hoe het dier hier in past. Meningingen over hoe de landbouw van de toekomst er moet uitzien zijn zeer uiteenlopend (duurzame intensivering, natuurinclusieve landbouw, circulaire landbouw, precisielandbouw,...).

Bij deze visies wordt rekening gehouden met milieu-, economie- en sociale aspecten. Bij de afweging van de verschillende belangen kunnen tegenstrijdigheden opduiken, waardoor een globale systeembenadering van de veehouderij noodzakelijk is. De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn vraagt hier meer aandacht voor de belangen van het dier.

Maatregelen met aandacht voor het dier

De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn is van mening dat ondanks de inspanningen en de toenemende aandacht voor dierenwelzijn, het welzijn van de dieren in de Europese intensieve veehouderij verre van goed is en moet en kan verbeteren.

De Raad is er van overtuigd dat voor een dierwaardige veehouderij de aandacht voor het individuele welzijn inclusief de fysiologische – en ethologische behoeften moet vergroten. Dit houdt in dat dieren gezond zijn, dat individuele dieren die pijn lijden behandeld worden en dat er preventieve maatregelen hiertegen voorzien worden. Ook moeten dieren hun biologische, gedragsmatige en affectieve behoeften kunnen vervullen, waarbij ze de mogelijkheid hebben tot soort-specifieke keuzes en een voldoende mate van individuele controle over hun omgeving. Het doel is dat de balans tussen positieve en negatieve ervaringen gunstig is en de dieren een voldoende goede mentale welzijnstoestand doorheen hun leven hebben^{xi}.

De Raad wijst er op dat de uitwerking van maatregelen voor een vermindering van de druk van de veeteelt op natuur en klimaat moet aangegrepen worden om ook het dierenwelzijn voorop te zetten en de veehouderij structureel diergericht te hervormen. Dit vereist naast goede investeringen en terugverdienmodellen ook goed opgeleide veehouders.

De Raad is er zich van bewust dat deze problematiek een gedeelde verantwoordelijkheid kent waarbij niet alleen de keten van de veehouderij (veehouders, veevoederfirma's, vermeerderingsbedrijven,...), maar ook de overheid, de slachthuizen, de retailers en de consument zelf hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn vraagt een integraal stimulerend beleid met de focus op 'One Welfare', een concept waarbij dierenwelzijn afhangt van en samenhangt met het welzijn van de mens en een duurzame leefomgeving en deze beide ook beïnvloedt.

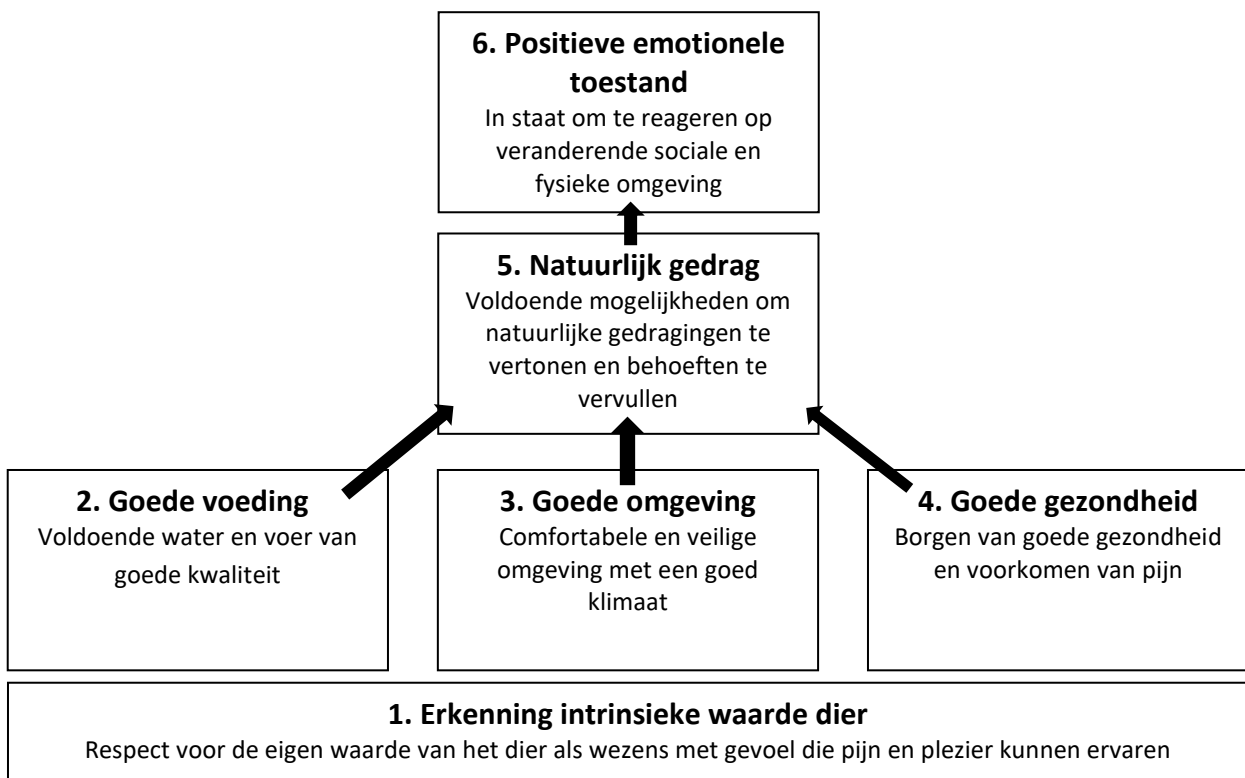
Addendum: Wat is dierenwelzijn en een dierwaardige veehouderij?

De welzijnswetenschap is sterk geëvolueerd sinds de “Vijf vrijheden” zestig jaar geleden als definitie en maatstaf geformuleerd werden in de veehouderij.

Het voldoen aan de basisbehoeften (voeding, huisvesting en gezondheid en de afwezigheid van een negatieve toestand (pijn, stress, angst, ziekte)) is niet meer voldoende. Het is een ethische vereiste dat de dieren een goed leven kunnen leiden en een minimum aan positieve ervaringen beleven, die zorgen voor voldoende levenskwaliteit of “a life worth living”.

Het vertrekpunt is de erkenning van de intrinsieke waarde en de integriteit van het dier. Dat betekent: respect voor de eigen waarde van het dier als wezen met gevoel, dat pijn en plezier kan ervaren. Dit houdt onder meer in dat veehouders geen fysieke ingrepen meer uitvoeren, zoals staarten couperen of snavels behandelen, behalve als ermee stoppen nadelig is voor het dier.

Daarnaast dient een dierwaardige veehouderij in drie basisbehoeften te voorzien: goede voeding, goede omgeving, goede gezondheid. Bovendien dient een dier voldoende mogelijkheden te hebben om essentiële natuurlijke gedragingen te vertonen en zijn behoeften te vervullen. Ten slotte moet het dier een emotionele toestand kunnen bereiken die het als overwegend positief ervaart. Hiervoor moet het kunnen reageren op omstandigheden in zijn omgeving, de mogelijkheid hebben om keuzes te maken en enige controle op de omgeving kunnen uitoefenen^{xii}.

Figuur: De zes principes voor een dierwaardige veehouderij

Bron: Raad voor Dierenaangelegenheden (2021). Zienswijze Dierwaardige veehouderij. Rapport, 48 pagina's.
<https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2021/11/18/zienswijze-dierwaardige-veehouderij>

-
- ⁱ Rodriguez-Martinez H. (2010). Resource Allocation Theory Applied to Farm Animal Production. *Reproduction in Domestic Animals*, 45: 750-750. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0531.2009.01556.x>
- ⁱⁱ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2096>; https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/2022-09/EB97.2-food-safety-in-the-EU_report.pdf
- ⁱⁱⁱ Departement Landbouw en Visserij – Landbouwcijfers: www.vlaanderen.be/landbouwcijfers
- ^{iv} Nivelte B., Bulens A., Stevens E., Van Aert M., Van Beirendonck S., Van Thielen J. & Driessen B. (2017). Gezonde klauwen op stal, 82p.; de Graaf S., Ampe B. & Tuytens F. (2017). Assessing dairy cow welfare at the beginning and end of the indoor period using the Welfare Quality® protocol. *Animal Welfare*. 26: 213-221.
- ^v Verbeke J., Piepers S., & De Vlieghe S. (2014). Pathogen-specific incidence rate of clinical mastitis in Flemish dairy herds, severity, and association with herd hygiene. *Journal of dairy science* 97: 6926-6934.
- ^{vi} Buijs S., Tuytens F. & Ampe B. (2016). Eindverslag ‘Studie naar de mogelijkheden voor implementatie van welzijnscontroles via diergerelateerde parameters’ (Project: RT13/01 ANASPAR). ILVO.
- ^{vii} Jacobs L., Tuytens F., Delezie E., Gellynck X., Viaene J., Lagast S., Duchateau L. & Goethals K. (2017). Eindverslag ‘Het welzijn van vleeskippen tijdens transport’ (project RT 12/1 WELLTRANS)
- ^{viii} Heerkens J.L.T., Delezie E., Rodenburg T.B., Kempen I., Zoons J., Ampe B. & Tuytens F.A.M. (2016). Risk factors associated with keel bone and foot pad disorders in laying hens housed in aviary systems. *Poultry Science* 95: 482-488.
- ^{ix} Niet-gepubliceerde data (2021); metingen in kalkoenslachthuis.
- ^x Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (2021). De belangrijkste uitdagingen betreffende dierenwelzijn in de Vlaamse veehouderij. Nota voor, en op vraag van, de Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw mevr. Hilde Crevits, 34 pagina’s.
- ^{xi} Fraser D., Weary D.M., Pajor E.A. and Milligan B.N. (1997). A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal Welfare* 6: 187-205.
- Fraser D. (2003). Assessing animal welfare at the farm and group level: The interplay of science and values. *Animal Welfare* 12: 433–443.
- Keeling L., Tunón H., Olmos Antillón G., Berg C., Jones M., Stuardo L., Swanson J., Wallenbeck A., Winckler C. and Blokhuis H. (2019). Animal Welfare and the United Nations Sustainable Development Goals. *Front. Vet. Sci.* 6:336. doi: 10.3389/fvets.2019.00336
- Mellor D.J. (2016). Updating Animal Welfare Thinking: Moving beyond the “Five Freedoms” towards “A Life Worth Living”. *Animals* 6(3):21. <https://doi.org/10.3390/ani6030021>
- Mellor D.J., Beausoleil N.J., Littlewood K.E., McLean A.N., McGreevy P.D., Jones B., Wilkins C. (2020). The 2020 Five Domains Model: Including Human–Animal Interactions in Assessments of Animal Welfare. *Animals* 10(10):1870. <https://doi.org/10.3390/ani10101870>
- ^{xii} Raad voor Dierenaangelegenheden (2021). Zienswijze Dierwaardige veehouderij. Rapport, 48 pagina’s. <https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2021/11/18/zienswijze-dierwaardige-veehouderij>